

L'etimologia tradicional hi ha volgut veure una espècie de derivat del nom del PORRO 'Allium porrum' (Covarrubias; Diez, *Wb.*, 478; M-Lübke, *REW*, 6670; *AlcM*). No era sense alguna base semàntica, per la forma de bastó que té la porra amb un gruixut capdamunt, comparable (?) amb la figura del porro, de tija llarga i un bulb a l'extrem. No manquen algunes denominacions romàniques d'objectes de cap bonyegut que vénen del nom de l'hortalissa: it. *porro*, calabr. *puorru* 'berruga', fr. *poireau* id., val. *porró de raim* 'gotim o penjoll de raim' (J. G. M. «El Camí», 14-iv-1934; acceptió absent de tots els diccionaris, però hi insistí ell, 1955, a propòsit del *raim valencià*). Altres paral·lels derivatius que es van allegar són ben recusables.³

Reconeguem que es pot aduir algun indici literari no mancat de valor: «et nomen capiti debentia porra» diu el poema *Moretum* del temps d'August: és cert que ho diu amb mires a una fantàstica derivació del *porro* hortelissa des de l'adv. *porro* 'lluny'; «e fai bòssa coma *porra*» en Daudè de Pradas (*PSW*). I tantmateix ens deixa inconvençuts la idea que un objecte enorme i duríssim com una porra degui el seu nom a un frèvol i petit objecte vegetal, que, de més a més, no tothom ha vist ni sap gaire quina forma té.

Però més clar és encara l'obstacle fonètic, que ja causava greu escrúpol a Cornu (en el seu bàsic tractat de lingüística portuguesa, d'ara fa 90 anys, *Grundriss* de Gröber, § 25), i és real i difícil d'eliminar, car les tres llengües hispàniques, ben d'acord, postulen per a *porra* una base amb *o* tancada.

No és admissible suposar amb M-Lübke que el cast. *porra* (amb vocal oposada a la de *puerro*) sigui un manlleu del port. i la dificultat restaria igualment en les altres dues llengües. En català el mot té *o* tancada en tots els dialectes: en el Continent no ho he sentit mai altrament, el *DFgra.* distingeix gràficament *pòrro* de *porra* (sense accent, per tant tancada); igual fa el menorquí FebrCard. (si bé distingint-ne *pòrra* «pelmatzo, pachón»).

També en llengua portuguesa hi hagué d'haver la mateixa diferència entre la vocal de les dues paraules: els ortoèpics portuguesos accentuen *pòrra* el nostre mot i Cornu rebla el clau; és veritat que en port. és també *pòrro* el nom de l'hortalissa, però en aquest la tancada es justifica per la metafonia davant la -u final, cosa impossible davant -a, i en canvi hi ha *porros* amb *ò* oberta en el plural (a causa del final -os llatí): si el singular no aconseguí imposar-se sobre el plural, és clar que menys pogué ser capaç d'alterar la vocal de *porra*. Per més que en català central *porro* es pronuncii amb *o* tancada, no és així en els altres dominis dialectals de la nostra llengua: ho hem de mirar, justament, com resultat de la influència de *porra*, i per tant això també tendeix a comprovar que és *porra* el mot més important i bàsic en la consciència comuna i que ningú pensa que pugui ser una mera seqüela de l'altre.

Les objeccions contra l'etimologia antiga a base de *porro* són tan fortes i incommovibles que ja el 1950, en l'article del *DCEC*, m'hi declarava escèptic: les temp-

tatives que feia (nota 10 del *DECH*) per atenuar l'objecció fonètica no convencien. I ara em semblen sense valor. Quedaria la possibilitat d'admetre que en les tres llengües vingués de llur respectiva zona mossàrab, cosa que llevaria l'anomalia en la vocal. Realment sembla haver existit en aquest llenguatge, si bé en tenim poques proves, car l'àr. granadí *pórra* «porra para aporrear; maça de portero» (*PAlc.*) és tardà, i no l'ajuda gaire la presència de *pórra* en àrab marroquí, on ha pres el sentit de «escopeta», «fusil antiguo» (Simonet, 459; Lerchundi, 335; Dozy, *Suppl.* 1, 61b), que si bé ha de ser d'origen hispànic només n'hi ha testimonis recents. Per tant l'un i l'altre poden ser manlleus del castellà. Més antiga, és veritat, hi és la presència de *porró* i aquest tant es pot tenir per derivat de *porra* com de *porro*. La investigació futura haurà d'estar atenta a més proves possibles d'importació del mossàrab: car és l'únic argument que permetria insistir en l'etimologia antiga.

Així i tot, els escrúpols restarien greus. I des de fa trenta anys no he fet sinó inclinar-me més i més a negar-la. Deia, doncs, que el lingüista se sent disposat a acollir favorablement altres explicacions etimològiques. Sobre tot la possibilitat d'un mot pre-romà. També ho veié JHubschmid. Em plagué, doncs, de coincidir-hi, i declarar digna de consideració l'etimologia que aquell mateix any proposà (*ZRPh.* LVI, 60-62). Es tractaria d'una forma hispano-cèltica *PURRA, alteració del cèltic BÖRR-: irl. mj. *borr* 'orgullós', 'inflat, botit', ky. mj. *bwrr* id., còrn. *bor* 'gras'. Ja llavors, però, no em podia estar de fer-hi moltes reserves; i amb els anys he anat veient més que la part sòlida d'aquest treball no era gaire més que la refutació de l'altra etimologia, i que aquesta coincidència amb la meua reacció no havia deixat de seduir-me en alguna mesura.

El fonament semàntic de la seva idea és vague, car es tractaria d'un adjectiu i de sentit poc material. Diu Hubschmid que en irlandès seria també 'inflor', 'bony', però això no es comprova més que en algun derivat en irlandès modern. En un llenguatge d'evolució tan ràpida i pregona com l'irlandès, no val en absolut per al cèltic antic. Es tracta d'una família de mots ben representada en germànic —aquí amb el sentit moral de 'rigidesa, orgull, grosseria'—, que es creu provinent d'una arrel indoeuropea *BHORS-, derivada probablement de BHAR-, l'única arrel ben establerta en indoeuropeu, Pok., *IEW*, 108-9.⁴

D'altra banda les dificultats fonètiques en aquesta etimologia no són menys lleus que en l'altra, més aviat són pitjors; car aquí les úniques formes cèltiques comprovades tenen també *ò* breu —o sigui la mateixa objecció que allà—, però de més a més aquí hi ha B- i no pas P-. Hubschmid allega que OR- + consonant s'havia canviat en UR en certs parlars de Gàllia, segons la teoria del seu pare JHubschmid (*VRom.* III, 142-3), que sembla ben fundada en alguns casos, i en d'altres poc o no gens;⁵ però en tot cas no presenta cap seguretat.

El canvi de B- en P- hauria bastat per rebutjar-ho tot plegat, si no hi hagués l'atot màxim de què es refia